УДК 351.84:342.951
DOI https://doi.org/10.32782/2307-1745.2026.83.4

Войтовський В. С.,
докторант кафедри публічного управління та адміністрування
Навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-4397-1402

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Дослідження присвячено комплексному теоретико-правовому аналізу та науковому обґрунтуванню концептуальних шляхів вдосконалення публічного адміністрування у сфері формування та реалізації державної ветеранської політики в Україні в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації. У роботі ветеранська політика розглядається як самостійний, цілісний та нормативно врегульований напрям публічного управління, що виходить за межі традиційного соціального забезпечення та трансформується у ключовий елемент державної стратегії національної безпеки й оборони.

Обґрунтовано, що триваюча збройна агресія, стрімке зростання чисельності ветеранів війни та нагальна потреба їхньої комплексної реінтеграції у цивільний сектор актуалізують розробку сучасних управлінських механізмів. Автор пропонує власне доктринальне визначення ветеранської політики як комплексної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, спрямованої на впровадження системи правових, медичних, психологічних, організаційних та фінансово-економічних заходів щодо осіб, які захищали державний суверенітет.

Уточнено понятійно-категоріальний апарат та визначено ключові концептуальні шляхи вдосконалення публічного адміністрування: нормативно-доктринальна уніфікація законодавства (усунення колізій щодо понять «бойові дії», «воєнний конфлікт», «захист Вітчизни»); інституційно-функціональна оптимізація суб'єктів владної суб'єктності через міжсекторальну взаємодію; цифрова трансформація адміністративних процедур за принципами «безбар'єрності» та «єдиного вікна»; розбудова міжгалузевої системи медико-психологічної реабілітації, ресоціалізації та ветеранського підприємництва; удосконалення фінансово-економічних механізмів.

Виявлено зміну парадигми державного фінансування – перехід від пасивних соціальних виплат до активних інвестицій у розвиток людського капіталу ветеранів. Окрему увагу приділено формуванню ефективних інституційних важелів соціального супроводу, розширенню програм професійної переорієнтації, стимулюванню самозайнятості та інституціоналізації партнерства між державою, громадами й суб'єктами приватного сектору. Доведено, що окреслені напрями повністю кореспондують із цілями Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та створюють фундаментальне підґрунтя для повоєнного відновлення держави.

Ключові слова: шляхи вдосконалення, ветеранська політика, публічне адміністрування, управління, ветерани війни, медико-психологічна реабілітація, ресоціалізація, реінтеграція, соціальне забезпечення, міжсекторальна взаємодія.

Постановка проблеми. Триваюча збройна агресія Російської Федерації, стрімке зростання чисельності ветеранів війни та нагальна потреба їхньої комплексної реінтеграції у цивільний сектор актуалізують проблеми наукового обґрунтування та практичної імплементації ефективної державної ветеранської політики. У цьому контексті спостерігається якісна трансформація ветеранської політики – від вузькогалузевого напряму соціального забезпечення до самостійного об'єкта публічно-управлінського впливу, що охоплює міжсекторальний комплекс правових, організаційних, медико-психологічних та реабілітаційних заходів. З огляду на зазначене, стратегічного значення набуває концептуалізація засад її формування та реалізації, покликана забезпечити системність, функціональну цілісність і відповідність політики сучасним викликам державотворення та євроінтеграційному вектору розвитку України.

Слід наголосити, що дієвість інституційних механізмів державної ветеранської політики безпосередньо детермінується належним опрацюванням її понятійно-категоріального апарату. Насамперед це стосується базових дефініцій, які декретують коло суб'єктів відповідної політики та слугують нормативно-правовою підставою для виникнення спеціального правового статусу ветерана війни (зокрема категорій «бойові дії», «воєнний конфлікт», «захист Вітчизни», «учасник бойових дій» тощо). Водночас комплексний аналіз нормативно-правової бази, доктринальних джерел та правозастосовної практики виявляє дефіцит уніфікованого підходу до інтерпретації змісту зазначених понять, що суттєво деструктурує процес формування цілісної моделі державної ветеранської політики.

Додаткових складнощів набуває проблема визначення правової природи таких категорій в умовах сучасних форм збройного протистояння, які характеризуються поєднанням воєнних і невоєнних засобів впливу. У результаті виникає розрив між військово-теоретичним та адміністративно-правовим розумінням відповідних понять, тоді як саме вони виступають юридичними фактами, що зумовлюють виникнення публічно-управлінських відносин у сфері соціального захисту, реабілітації, адаптації та забезпечення державних гарантій ветеранам війни. Відсутність єдиного доктринального підходу до визначення змісту цих категорій ускладнює реалізацію прав ветеранів, знижує ефективність механізмів публічного адміністрування та актуалізує необхідність наукового осмислення концептуальних засад формування і реалізації державної ветеранської політики в Україні в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний науковий вклад у розроблення шляхів удосконалення публічного адміністрування, адміністративно-правового забезпечення соціальної політики та захисту окремих категорій населення здійснили В. Авер'янов, Н. Авер'янова, А. Бейкун, В. Біла, К. Бугайчук, І. Бухтіярова, Л. Василенко, В. Галунько, Р. Гринько, А. Гриб, І. Дацюк, І. Журба, В. Колпаков, О. Кузьменко, Т. Коломоєць, А. Клачко, О. Кондратенко, А. Кириченко, М. Кравченко, О. Миколенко, Л. Наливайко, І. Наливайко, С. Петриченко, І. Пастух, О. Письменна, Ю. Присяжненко, О. Стрельченко, А. Стрельченко, Р. Сербин, Т. Семенчук, В. Сущенко, Л. Цюкало, О. Якушева та інші вчені. Їхні наукові праці сформували концептуальне підґрунтя для дослідження сучасної ветеранської політики як самостійного напряму державної діяльності. Проте, незважаючи на значний науковий доробок, питання концептуальних засад формування та реалізації ветеранської політики в умовах повномасштабної збройної агресії проти України, трансформації системи державного управління у ветеранській сфері, а також вироблення комплексного підходу до забезпечення соціальної адаптації, реінтеграції та правового захисту ветеранів війни залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення зазначеної проблематики.

Мета статті полягає у комплексному теоретико-правовому аналізі та науковому обґрунтуванні концептуальних особливостей формування й реалізації державної ветеранської політики в Україні в умовах сучасних безпекових викликів та повномасштабної збройної агресії РФ. Досягнення окресленої мети передбачає розгляд ветеранської політики як самостійного напряму публічного управління, декріпцію та уточнення її понятійно-категоріального апарату в адміністративно-правовому контексті, а також визначення ключових стратегічних орієнтирів і фінансово-економічних чинників її впровадження відповідно до Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року.

Виклад основного матеріалу. Взагальному вигляді науковці формулюють ветеранську політику у сучасному розумінні постає як цілісну систему державних заходів, спрямованих на забезпечення належного правового статусу, соціального захисту та реінтеграції осіб, які виконували обов'язки із захисту держави в умовах воєнного стану в Україні [1; 2]. Її зміст виходить за межі традиційного соціального забезпечення та включає елементи публічного адміністрування, безпекової політики та прав людини [3].

У доктринальному вимірі ветеранська політика може бути визначена як інституціоналізований напрям державної діяльності, що забезпечує комплексну підтримку ветеранів на всіх етапах їх соціальної адаптації після завершення військової служби. Водночас вона виконує важливу стабілізаційну функцію, сприяючи зниженню соціальної напруги та забезпеченню сталого розвитку суспільства в післявоєнний період [4].

Особливістю ветеранської політики є її міжгалузевий характер, що проявляється у взаємодії норм адміністративного, соціального, фінансового та міжнародного права. Така інтегративна природа зумовлює необхідність формування узгодженого нормативного масиву, здатного забезпечити ефективну реалізацію прав ветеранів. В умовах воєнного стану ветеранська політика трансформується з допоміжного напряму соціальної політики у ключовий елемент державної стратегії, що безпосередньо впливає на обороноздатність держави, рівень довіри до публічної влади та соціальну згуртованість суспільства [5].

На підставі проведеного аналізу вважаємо за доцільне визначати ветеранську політику як самостійний напрям публічного управління, що являє собою комплексну, нормативно врегульовану та інституційно забезпечену діяльність уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, спрямовану на формування та реалізацію системи правових, організаційних, соціальних, економічних і реабілітаційних заходів щодо осіб, які виконували обов'язок із захисту державного суверенітету, територіальної цілісності та національної безпеки України [4].

На підставі поданого визначення та загального доктринального підходу до ветеранської політики як напряму публічного управління, можна виокремити такі ключові шляхи її вдосконалення:

Нормативно-правова систематизація та уніфікація: усунення суперечностей, прогалин і колізій у законодавстві щодо правового статусу ветеранів, термінологічна стандартизація базових дефініцій та законодавче закріплення міжгалузевих гарантій.

Інституційно-функціональна оптимізація: розмежування компетенцій і повноважень між центральними органами виконавчої влади, місцевим самоврядуванням та інститутами громадянського суспільства задля побудови чіткої вертикалі управління та усунення дублювання функцій.

Розвиток міжсекторальної та міжвідомчої взаємодії: налагодження дієвої координації між міністерствами (оборони, ветеранів, охорони здоров'я, соцполітики) та неурядовими організаціями для забезпечення цілісного супроводу ветерана.

Цифровізація та сервісна трансформація: спрощення процедур надання публічних послуг, розширення функціоналу електронних реєстрів і застосунків, впровадження принципів «єдиного вікна» та «безбар'єрності» в адміністративній практиці.

Модернізація системи реабілітації та реінтеграції: розбудова ефективної інфраструктури медико-психологічного відновлення, професійної адаптації, стимулювання ветеранського підприємництва та забезпечення належного соціального супроводу при переході з військової служби до цивільного життя.

Оптимізація фінансово-економічних механізмів: перехід до програмно-цільового бюджетування, залучення міжнародно-правової й грантової допомоги, а також забезпечення довгострокової стійкості державних видатків на ветеранські програми.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, слід констатувати, що підвищення ефективності публічного адміністрування у сфері формування та реалізації ветеранської політики в умовах воєнного стану потребує системної реалізації таких стратегічних напрямів: по-перше, нормативно-доктринального забезпечення, що передбачає уніфікацію понятійно-категоріального апарату шляхом подолання нормативних колізій і термінологічної невизначеності щодо спеціального правового статусу ветеранів війни, суб'єктного складу та базових дефініцій («бойові дії», «воєнний конфлікт», «захист Вітчизни»); по-друге, інституційно-функціональної трансформації через чітке розмежування суб'єктної владної компетенції між центральними й місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства задля побудови дієвої системи міжсекторальної взаємодії; по-третє, цифровізації владно-управлінських процедур шляхом масового впровадження єдиних електронних реєстрів, цифрових сервісів та автоматизованих алгоритмів надання публічних послуг на основі принципів

«безбар'єрності» та «єдиного вікна»; по-четверте, розбудови міжгалузевої системи реабілітації та реінтеграції через формування комплексної інфраструктури медико-психологічного відновлення, ресоціалізації та адаптації ветеранів у цивільний сектор із фокусом на стимулювання ветеранського підприємництва, професійну перепідготовку й інститути якісного соціального супроводу; по-п'яте, оптимізації фінансово-ресурсного забезпечення шляхом запровадження гнучких механізмів програмно-цільового планування, розширення грантової підтримки та залучення міжнародно-правової допомоги для забезпечення довгострокової стійкості державних видатків на ветеранську політику.

Література:

1. Захаріна Т. І. Соціальна реінтеграція ветеранів російсько-української війни у закладах вищої освіти : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 460 с
2. Про Стратегію воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25.03.2021 № 121/2021. Офіційне інтернет-представництво Президента України. 2021. URL: https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37573 (дата звернення: 03.03.2026).
3. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text (дата звернення: 03.03.2026).
4. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 № 1090-р. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 245. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/1090-2022-%D1%80#Text (дата звернення: 20.03.2026).
5. Макарова Т. П., Пєтков С. В. Соціальний супровід військовослужбовців, ветеранів, членів їхніх сімей в Україні. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Social Work. 2025. № 1(11). С. 53–59. https://doi.org/10.17721/2616-7786.2025/11-1/6.
6. Про Державний бюджет України на 2026 рік: Закон України від 3 грудня 2025 року № 4695-IX. *Відомості Верховної Ради* (ВВР), 2026, №№ 7–9, ст. 14. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/4695-20#Text
7. Майже 19 млрд грн на ветеранську політику: ухвалено Державний бюджет–2026. URL: https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/mayzhe-19-mlrd-grn-na-veteransku-politiku-uhvaleno-derzhavniy-budzhet2026
8. Ветеранський бізнес. Скільки підприємців підтримала держава й які виклики стоять перед ветеранами. URL: https://ain.ua/2025/12/15/veteranskii-biznes-skilki-pidprijemciv-pidtrimala-derzava-i-iaki-vikliki-stoiat-pered-veteranami/
9. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19 листопада 2024 року № 4059-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Voitovskyi V. Conceptual ways to improve public administration in the formation and implementation of veteran policy under martial law

Summary. The study is devoted to a comprehensive theoretical and legal analysis and scientific substantiation of conceptual ways to improve public administration in the formation and implementation of state veteran policy in Ukraine under the conditions of full-scale armed aggression of the Russian Federation. In the work, veteran policy is considered as an independent, holistic, and normatively regulated area of public administration that goes beyond traditional social security and is transformed into a key element of the state strategy for national security and defense.

It is substantiated that the ongoing armed aggression, the rapid growth in the number of war veterans, and the urgent need for their comprehensive reintegration into the civilian sector actualize the development of modern management mechanisms. The author proposes his own doctrinal definition of veteran policy as a complex activity of public administration entities aimed at implementing a system of legal, medical, psychological, organizational, and financial-economic measures regarding individuals who defended state sovereignty.

The conceptual and categorical apparatus has been clarified, and key conceptual ways to improve public administration have been identified: normative-doctrinal unification of legislation (elimination of conflicts regarding the concepts of "hostilities", "military conflict", "defense of the Motherland"); institutional-functional optimization of public authority entities through intersectoral interaction; digital transformation of administrative procedures based on the principles of "barrier-freeness" and "single window"; development of an intersectoral system of medical and psychological rehabilitation, resocialization, and veteran entrepreneurship; improvement of financial and economic mechanisms.

A shift in the paradigm of state financing has been identified – a transition from passive social benefits to active investments in the development of veterans' human capital. Special attention is paid to the formation of effective institutional tools for social support, the expansion of vocational retraining programs, the stimulation of self-employment, and the institutionalization of partnership between the state, communities, and private sector entities. It is proven that the outlined directions fully correspond to the objectives of the Veteran Policy Strategy for the period up to 2030 and create a fundamental basis for the post-war recovery of the state.

Key words: ways to improve, veteran policy, public administration, management, war veterans, medical and psychological rehabilitation, resocialization, reintegration, social security, intersectoral cooperation.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Дата першого надходження статті до видання: 28.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 09.11.2026